

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שביעי - דף מספר 2

בס"ד, י"ב אב תשפ"ד

שבועת שכיר על קצצה

1. שבועות מו. "א"ר ירמיה בר אבא... מידכר דכיר".
2. מפו את הסוגיה – שמות הדוברים וזמנם, עמדו על מהלך הדיון.
3. "בזו ישבע בעל הבית ויפסיד אומן":
 - א) במבט ראשון – איזה שבועה יש להתחייב כאן? מה נראה מלשון הסוגיה?
 - ב) עיינו בר"י מיגאש ד"ה והאי שבועה דתקינו רבנן.
 - ג) רמב"ם הלכות שכירות פי"א ה"ז.
 - ד) תד"ה בדרכי תקנתא.
 - ה) רמב"ן מה. "והוי יודע... שבתורה היא".
4. עמדו על השו"ט של הגמרא בעניין רבי יהודה וחכמים. אילו גישות שונות לפרשנות המחלוקת מצויות בסוגיה?
5. חזרו להסברים היסודיים של תקנת שבועת שכיר, לעיל בסוגיה מה. על היחס בין כדי חייו ובין בעל הבית טרוד בפועליו. מה עולה בזה בסוגייתנו?
6. להרחבה – בנושא הנדון ב-3 יש דיון רחב ברז"ה וברמב"ן במלחמת השם על הסוגיה.

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שביעי - דף מספר 2

בס"ד, י"ב אב תשפ"ד

שבועות מו ע"א וטיקן 140

וי[אמר] רב ירמיה בר אבא:

שלחו ליה מבי רב לשמו: ילמדנו רבינו אומן או' שתיים? (ש) קצצת לי והלה או' לא קצצתי אלא אחת, מי נשבע?

שלחו ליה: בזו נשבע בעל הבית ויפסיד אומן, קציצה וודאי מידכר דכירי (אמ' לי) אינשי.

איני,

והתני רבא בר שמואל: קצץ המוציא מחבירו עליו הראיה ואי לא מייתי ראייה פקע.

אמאי, ישבע בעל הבית ויפסיד אומן?

א' רב נחמן בר יצחק: לצדיק קתני – או יביא ראיה ויטול או ישבע בעל הבית ויפסיד אומן.

מתיבי:

הנותן טליתו לאומן,

אומן או' שתיים קצצתה לי והלה או' לא ק[צצתי] לך אלא אחת,

כל זמן שהטלית ביד אומן על בעל הבית להביא ראיה.

נתנה לו בזמנו נשבע ונוטל,

עבר זמנו המוציא מחבירו עליו הראיה.

בזמנו מיהא נשבע ונוטל, אמאי ישבע בעל הבית ויפסיד אומן?

א' רב (ששת) נחמן בר יצחק: הא כיני ר' יהוד' היא דא' כל זמן שהשבועה נוטה אצל בעל הבית שכיר נשבע ונוטל.

היא ר' יהוד'?

אילימ' ר' יהוד' דמתני', אחמורי קמחמר, דתנן ר' יהוד' או' עד שתהא שם מקצת הודאה!

אלא ר' יהוד' דברייטא, דתניא:

שכיר כל זמן שלא עבר זמנו הרי זה נשבע ונוטל,

אם עבר זמנו

אם יש עדים שתבעו בזמנו נשבע ונוטל

ואם לאו אינו נשבע ונוטל

א"ר יהוד': אימתי?

בזמן שא' לו תן לי שכרי חמשים דינ' שיש לי בידך והלה או' התקבלת(י) מהן דינ' זהב או שאמ' לו שתיים (ש)קצצתה לו והלה או' לא קצצתי לך אלא אחת

אבל א' לו לא שכרתין מעולם או שא' לו שכרתין ופרעתי לך שכרך המוציא מחבירו עליו הראיה

מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי:

אלא (קצצתי ונ)קצץ ר' יהוד' ולא (ל)ר[בנן], השת' ומה היכא דמחמיר ר' יהוד' מקילי (ד)רבנ', היכא דמיקל ר' יהוד' מחמירי רבנן?

אלא הא דתני רבה בר שמואל: קצץ המוציא מחבירו עליו הראיה, (בע) [מנ?] לא ר' יהודה ולא רבנן!

אלא הכא בהא קמיפלגי:

ר' יהוד' סבר בדאוריית' עבדי ליה תקנתיה לשכיר בדרבנן תקנתא היא ותקנת' לתקנתא לא עבדינן,

ורבנן סברי בדרבנן נמי עבדי ליה תקנתא לשכיר, בקציצה וודאי מידכר דכירי אינשי

ר"י מיגאש מסכת שבועות דף מו עמוד א

והאי שבועה דתקינן רבנן אבעל הבית לגבי קציצה לא משכחת לה אלא לגבי דאמר ליה הילך אי נמי ביהב ליה מקמי הכי ההוא דינר דקא מודה ביה וקא אתו השתא לבי דינא לאנצויי בהאי דינר אחרינא דמדאורייתא לא מחייב שבועה וקא תקון רבנן עליה שבועה כעין דאורייתא כדי שלא ילך שכיר בפחי נפש וכבר ביארנו דבר זה למעלה אבל אם מודה במקצת שבועתו מדאורייתא היא אשתכח השתא דלענין קציצה היכא דליכא על בעל הבית שבועה דאורייתא דכולי עלמא בין לרבי יהודה בין לרבנן בעל הבית משתבע בתקנתא דרבנן ומפסיד שכיר. לרבנן משום דקציצה מידכר דכיר לה ולרבי יהודה משום דתקנתא לתקנתא לא עבדינן ובהיכא דאיכא על בעל הבית שבועה דאורייתא הוא דפליגי דלרבנן כיון דסברי קציצה מדכר דכיר לה קא אמרינן דלא עבדי רבנן תקנתא בכי הא למעקריה מבעל הבית ומישדייה אשכיר אלא בעל הבית הוא דמשתבע בדין תורה ומפסיד שכיר ורבי יהודה סבר קציצה נמי לא מידכר לה וכיון דשבועה דאיכא עליה דבעל הבית מן התורה היא עקרוה רבנן מן בעל הבית ושדויה אשכיר כדין נתתי ולא נטלתי היכא דאיכא על בעל הבית שבועה דאורייתא ולענין נתתי ולא נטלתי אי שבועה דאיכא עליה דבעל הבית שבועה דאורייתא היא דכולי עלמא בין לר' יהודה בין לרבנן שכיר הוא דמשתבע בתקנתא דרבנן ושקיל דעקרוה רבנן לההיא שבועה דאיכא עליה דבעל הבית ושדויה אשכיר

ישיבת הקיבוץ הדתי - עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שביעי - דף מספר 2

בס"ד, י"ב אב תשפ"ד

משום דבעל הבית טרוד בפועליו הוא ואי ההיא שבועה דאיכא עליה דבעל הבית לאו דאורייתא אלא בתקנתא דרבנן בהא הוא דפליגי דרבנן סברי עקרוה לה רבנן לההיא שבועה מיניה ושדיוה אשכיר ואף על גב דההיא שבועה דאיכא עליה דבעל הבית לאו דאורייתא היא אלא מדרבנן עבדינן תקנתא לתקנתא ורבי יהודה סבר כיון דמדרבנן היא לא עבדינן תקנתא לתקנתא אלא בעל הבית הוא דמשתבע ומפסיד שכיר:

חידושי הרמב"ן מסכת שבועות דף מד עמוד ב

והוי יודע שרבותינו הגאונים ז"ל אמרו ששבועת המשנה כעין שבועה דאורייתא היא בנקיטת חפץ, אבל שבועת היסת שתיקן רב נחמן בלא נקיטת חפץ אלא שמחרימין אותו או משביעין בשם או בכינוי אם יש לו ואינו פורע, ובמשנה לא הוזכרה שבועת היסת כלל, אבל רש"י ז"ל כתב גבי שולחני דתנן ישבע בעל הבית שבועת היסת, וכן כתב גבי הא דאמרינן בגמ' בדרבנן הוי תקנתא וכו' היכא דאין הודאה במקצת דלא רמיא אבעל הבית אלא שבועת היסת היא גופה תקנתא היא כדרב נחמן, ונראה מדבריו דכל שבועה שאינה של תורה שבועת היסת היא קרויה כלומר שהסיתוהו חכמים לישבע שלא מן הדין, וכלן תכסיס אחד יש להן לענין אנקוטי חפצא בידיה, ובודאי שהאומר מנה לי בידך אין לך בידי פטור היה לגמרי עד שבא רב נחמן ותקנה, וכן כתב הרב עצמו בשילהי פרקין כשנשנית משנה זו עדיין לא תקנו שבועת היסת כי בימי רב נחמן תקנוהו, פי' לפירושו לא תקנוה במנה לי בידך אין לך בידי כלום אבל תקנוה בבעל הבית ושולחני ושאר כל הנשבעין ונוטלין שבמשנתנו, וכן כתב רש"י בפרק הכותב גבי ההיא דאמרינן אי פקח הוא מייתי ליה לידי שבועה דאורייתא שהיא בשם או בכינוי ואוחז ספר בידו כדאמרינן בשבועות וחמורה היא עד מאד, אבל שבועה דרבנן קללה בעלמא כעין שלנו, אבל בפרק השולח במס' גיטין פי' האמת, וכבר נהגו כל ישראל להשביע שבועת המשנה חפץ ביד ושבועת היסת בלא חפץ שסמכו על קבלת רבותינו הגאונים ז"ל, ולישנא דמתני' נמי דיקא דשבועת הנוטלין כעין כל הנשבעין שבתורה היא.